

शालेय मुलांमधील दृष्टीदोष
निवारणासाठी त्यांना मोफत चष्मे
पुरविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: आरबीएसके-३७२०/प्र.क्र.३८/भाग-१/आरोग्य -७
१० वा मजला, गोकुळदास तेजपाल रुग्णालय संकूल इमारत,
नवीन मंत्रालय, मुंबई - ४००००१.
दिनांक : ३० एप्रिल, २०२०.

वाचा :-

आयुक्त (आरोग्य सेवा) तथा अभियान संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान यांचे पत्र क्र. राआसोम/दृष्टीदोष तपासणी/प्रस्ताव/१०८२४७/२०, दिनांक १८ फेब्रुवारी, २०२०.

प्रस्तावना :-

राज्यामध्ये सद्या केंद्र शासनाच्या राष्ट्रीय आरोग्य अभियानांतर्गत राष्ट्रीय बाल स्वास्थ्य कार्यक्रमांतर्गत ६ ते १८ वयोगटातील सर्व शालेय मुलांची वर्षातून एकदा आरोग्य तपासणी करून त्यांच्यामध्ये आढळणाऱ्या जन्मतः व्यंग, आजार, जीवनसत्वांची कमतरता व अपंगत्व याचे निदान करून वेळेवर उपचार केले जातात. यासाठी सन २०१८-१९ या वर्षात ११९५ वैद्यकीय पथके स्थापन केली असून त्यापैकी ५५ बृहन्मुंबईसाठी, १६ आदिवासी जिल्ह्यांसाठी ३१ व राज्याच्या इतर ग्रामीण व शहरी भागांसाठी ११०९ पथके कार्यरत आहेत. प्रत्येक पथकाचे मुख्यालय ग्रामीण रुग्णालय किंवा संबंधित उपजिल्हा रुग्णालय असते. प्रत्येक पथकास १ वाहन, औषधी, तपासणी साहित्य इत्यादी पुरविण्यात येते. तपासणी कार्यक्रमाचे वेळापत्रक शालेय शिक्षण व महिला व बाल विकास विभागाच्या समन्वयाने तयार करण्यात येते.

राज्यातील शासकीय व निमशासकीय एकूण ८१५५६ शाळा असून त्यामध्ये शिकणाऱ्या मुलांची संख्या १,२१,६७,५८५ इतकी आहे. शालेय मुलांमध्ये दृष्टीदोषाचे प्रमाण ८ टक्के एवढे असल्याचे दिसून येते. ही बाब गृहीत धरता दरवर्षी ९,७३,४०७ मुलांना दृष्टीदोषाबाबत उपचाराची आवश्यकता असल्याचे आढळून येते. अंधत्व निवारण कार्यक्रमांतर्गत शालेय विद्यार्थ्यांची नेत्र तपासणी केली जात होती. परंतु, सर्व गरजू विद्यार्थ्यांना चष्मे पुरविणे शक्य होत नाही.

सदर तपासण्यांमध्ये असे आढळून आले आहे की, राज्यातील शालेय मुलांमध्ये दृष्टीदोषाचे प्रमाण अधिक असून त्यामुळे मुलांच्या वाचन, लिखाण व अभ्यास इत्यादी शालेय गतिविधींवर

विपरीत परिणाम होत आहे. सबब, मुलांमधील दृष्टीदोषाचे वेळीच निदान करून त्यांना तत्परतेने योग्य ते चष्मे उपलब्ध करून दिल्यास त्यांच्या शैक्षणिक गतिविधीत सुधारणा होऊन ते सुशिक्षित व सक्षम नागरिक म्हणून विकसित होतील.

राज्यातील सर्व शासकीय व अनुदानित शाळांमधील ६ ते १८ वर्ष वयोगटातील मुलांमधील दृष्टीदोष निवारणासाठी त्या मुलांची नेत्र तपासणी करून दृष्टीदोषाचे वेळीच निदान करून त्यांना योग्य ते चष्मे मोफत उपलब्ध करून दिल्यास त्यांच्या शालेय गतिविधींमध्ये कोणतीही बाधा येणार नाही. त्या दृष्टीने राज्यातील शासकीय व निमशासकीय ८१,५५६ शाळांमधील विद्यार्थ्यांची नेत्र तपासणी करून शास्त्रीय पद्धतीने प्रमाणित केल्यानुसार त्यांना आवश्यकतेनुसार मोफत चष्मे पुरविण्याचा निर्णय शासनाने घेतला असून सदर कार्यक्रम हा राज्य शासनाची नवीन योजना म्हणून राबविण्यासाठी पुढीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात आला आहे.

शासन निर्णय :-

या नवीन योजनेंतर्गत सर्व गरजू विद्यार्थ्यांना मोफत चष्मे उपलब्ध करून देण्याबाबत शासनाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतले आहेत:-

१. सर्व शासकीय व अनुदानित शाळांमधील ६ ते १८ वर्ष वयोगटातील मुलांमधील दृष्टीदोष निवारणासाठी राष्ट्रीय बाल स्वास्थ्य कार्यक्रमांतर्गत कार्यरत वैद्यकीय पथकांमार्फत सर्व शालेय मुलांची वर्षातून एकदा आरोग्य तपासणी करताना दृष्टी दोष असलेल्या मुलांचा शोध घेणे, नेत्र सहाय्यकांचे भेटीचे वेळापत्रक निश्चित करून दृष्टीदोष असलेल्या मुलांचे त्यांच्याच शाळेत नेत्र सहाय्यकांमार्फत निदान निश्चित करणे व चष्म्याच्या पुरवठ्यासाठी शासनाच्या प्रचलित खरेदी धोरणानुसार पुरवठादार निश्चित करून त्यांचेमार्फत विद्यार्थ्यांना निश्चित केलेल्या प्रमाणकाचा चष्मा त्यांच्या घरी अथवा शाळेत कुरीयरद्वारे पाठविणे. शालेय मुलांमधील दृष्टीदोष निवारणासाठी त्यांना मोफत चष्मा पुरविण्याच्या नवीन योजनेस मान्यता देण्यात येत आहे.
२. नवीन योजनेसाठी वित्त विभाग व नियोजन विभागाच्या सहमतीने नवीन लेखाशिर्ष उघडण्यास व सन २०२०-२१ च्या अर्थसंकल्पात अनावर्ती खर्चासाठी रु.२०.०० कोटी व आवर्ती खर्चासाठी रु.५.०५ कोटी इतकी तरतुद करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

या योजनेचा सविस्तर तपशिल पुढीलप्रमाणे आहे.:-

योजनेचे नाव :-

शालेय मुलांमधील दृष्टीदोष निवारणासाठी त्यांना मोफत चष्मे पुरविण्याबाबत.

योजनेचा उद्देश

१. सर्व शासकीय व अनुदानित शाळांमधील ६ ते १८ वर्ष वयोगटातील मुलांची दृष्टीदोषाबाबत मोफत तपासणी करणे.
२. दृष्टीदोष असलेल्या मुलांना मोफत चष्मे पुरविणे.
३. सदर मुलांच्या दृष्टीदोषाचा दरवर्षी पाठपुरावा करून आढावा घेणे.

योजनेची अंमलबजावणी

- राष्ट्रीय बाल स्वास्थ्य कार्यक्रमांतर्गत कार्यरत असलेल्या ११९५ वैद्यकीय पथकांमार्फत सर्व शालेय मुलांची वर्षातून एकदा आरोग्य तपासणी करतांना दृष्टीदोष असलेल्या मुलांचा शोध घेण्यात येईल.
- दृष्टीदोष असल्याचे दिसून आलेल्या मुलांचे त्यांच्याच शाळेत सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या नेत्र सहाय्यकांमार्फत निदान निश्चित केले जाईल.
- सार्वजनिक आरोग्य विभागात सद्या ७५० नेत्र सहाय्यक कार्यरत आहेत. त्याप्रमाणे एका नेत्र सहाय्यकाने १२९८ मुलांची नेत्र तपासणी एका शालेय वर्षात करणे आवश्यक राहिल.
- प्रत्येक नेत्र सहाय्यकांच्या शाळांच्या भेटीचे वेळापत्रक निश्चित केले जाईल.
- चष्म्यांच्या पुरवठ्यासाठी शासनाच्या प्रचलित खरेदी धोरणानुसार पुरवठादार निश्चित केला जाईल.
- नेत्र सहाय्यकाने तपासणी केलेल्या विद्यार्थ्यांचे प्रमाणित केलेले चष्म्यांची विद्यार्थीनिहाय यादी पुरवठादारास सादर करण्यात येईल.
- सदर पुरवठादार संबंधित विद्यार्थ्याला घरी अथवा शाळेत कुरीयरद्वारे त्याच्यासाठी निश्चित करण्यात आलेल्या प्रमाणकाचा चष्मा पाठवेल.
- प्राप्त झालेला चष्मा विद्यार्थ्यास वैद्यकीयदृष्ट्या योग्य आहे किंवा कसे याची खातरजमा संबंधित नेत्र सहाय्यक करेल.
- लाभार्थ्यांची पुनरावृत्ती होऊ नये यासाठी संबंधित नेत्र सहाय्यकाने योग्य ती खबरदारी घ्यावी. ज्या शालेय विद्यार्थ्यांच्या बाबतीत पुढील वर्षाच्या तपासणीत चष्म्याचा नंबर बदलला असल्याचे वैद्यकीय तपासणी आढळून येईल अशा विद्यार्थ्यांची योग्य ती नोंद स्वतंत्रपणे ठेवण्यात यावी.

माहिती, शिक्षण व संवाद (जाहिरात)

- विद्यार्थ्यांना डोळ्यांची काळजी कशी घ्यावी याबाबत माहिती व सल्ला दिला जाईल.
या कार्यक्रमाबाबत प्रसार माध्यमातून जनजागृती केली जाईल.

राष्ट्रीय बाल स्वास्थ्य कार्यक्रमांतर्गत कार्यरत असलेल्या ११९५ वैद्यकीय पथकांमार्फत दृष्टीदोषबाबत मोफत तपासणी करण्याचा सविस्तर कृती आराखडा हा आयुक्त, आरोग्य सेवा तथा अभियान संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई यांच्या स्तरावर दरवर्षी तयार करण्यात यावा व त्याच्या अंमलबजावणीबाबतच्या सविस्तर सूचना त्यांच्या स्तरावर निर्गमित करण्यात याव्यात.

०२. सदर योजना सन २०२०-२१ या वर्षापासून अंमलात येईल. या योजनेवर येणारा खर्च भागविण्यासाठी विभागासाठी मंजूर असलेल्या नियतव्ययामधून तरतुद करण्यात येईल. तसेच यासाठी नवीन लेखाशीर्ष उघडण्यात येत आहे. वित्तीय तरतुद व लेखाशीर्ष याबाबतचे आदेश स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येतील.

०३. सदर शासन निर्णय, नियोजन व वित्त विभागाच्या सहमतीने व वित्त विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ दिनांक १९.२.२०२० अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

०४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक 202003301519063917 असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(मिलिंद कुळकर्णी)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.राज्यपालांचे सचिव (५ प्रती) (पत्राने)
२. मा.मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव (५ प्रती), मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
३. सर्व मंत्री/ राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
४. मा.विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद/ विधान सभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.

५. सर्व सन्माननीय संसद सदस्य, विधानसभा व विधानपरिषद सदस्य.
६. मा.मुख्य सचिव यांचे वरिष्ठ स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
७. प्रधान महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई.
८. प्रधान महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.
९. प्रधान महालेखापाल (लेखापरीक्षा)-१, महाराष्ट्र, मुंबई.
१०. प्रधान महालेखापाल (लेखापरीक्षा)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.
११. सर्व अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग,
१२. महाप्रबंधक, मा.मुंबई उच्च न्यायालय, मुंबई.
१३. प्रबंधक, मुंबई उच्च न्यायालय (मूळ शाखा), मुंबई.
१४. प्रबंधक, मा.लोकायुक्त व मा.उप लोकायुक्त यांचे कार्यालय, नवीन प्रशासन भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई.
१५. प्रधान सचिव, विधानमंडळ सचिवालय, विधान भवन, मुंबई.
१६. मा.मुख्य माहिती आयुक्त, राज्य माहिती आयोग, मुंबई.
१७. सर्व विभागीय आयुक्त
१८. आयुक्त (आरोग्य सेवा) तथा अभियान संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई.
१९. सर्व जिल्हाधिकारी,
२०. सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
२१. संचालक (आरोग्य सेवा-१), आरोग्य सेवा आयुक्तालय, मुंबई.
२२. संचालक (आरोग्य सेवा-२), आरोग्य सेवा संचालनालय, पुणे.
२३. अतिरिक्त अभियान संचालक, राष्ट्रीय नागरी आरोग्य अभियान, मुंबई.
२४. अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंब कल्याण, माताबाल संगोपन व शालेय आरोग्य, पुणे.
२५. उप संचालक, सर्व मंडळ कार्यालये.
२६. सर्व जिल्हा शल्य चिकित्सक (FWB मार्फत)
२७. सर्व जिल्हा आरोग्य अधिकारी, (FWB मार्फत)
२८. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
२९. निवासी लेखापरीक्षा अधिकारी, मुंबई.
३०. वरिष्ठ कोषागार अधिकारी, पुणे
३१. सर्व कोषागार अधिकारी
३२. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
३३. राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, चर्नीरोड, मुंबई.
३४. शिक्षण संचालक (माध्य. व उच्च माध्य./प्राथमिक) महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
३५. अध्यक्ष, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
३६. सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक
३७. सर्व शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/ माध्यमिक)
३८. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई (५ प्रती)

३९. भारतीय जनता पार्टी, महाराष्ट्र प्रदेश, सी.डी.ओ.बॅरेक नं.१, योगक्षेम समोर, वसंतराव भागवत चौक, नरिमन पॉईंट, मुंबई-४०००२०.
- ४०.इंडियन नॅशनल काँग्रेस, महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस (आय) समिती, टिळक भवन, काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई-४०००२५.
- ४१.राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टी, राष्ट्रपती भवन, फ्री प्रेस जर्नल मार्ग, नरिमन पॉईंट, मुंबई-४०००२९.
- ४२.शिवसेना, शिवसेना भवन, गडकरी चौक, दादर, मुंबई-४००००९.
- ४३.बहुजन समाज पार्टी, डी-१ इन्सा हटमेंट, आझाद मैदान, मुंबई-४००००९.
- ४४.भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी, महाराष्ट्र कमिटी, ३१४, राजभवन, एस.व्ही.पटेल रोड, मुंबई.
- ४५.भारतीय कम्युनिस्ट (मार्क्सवादी) पार्टी, महाराष्ट्र कमिटी, जनशक्ती हॉल, ग्लोब मिल पॅलेस, वरली, मुंबई.
- ४६.सार्वजनिक आरोग्य विभागातील सर्व कार्यासने, मंत्रालय, मुंबई-४००००९.
- ४७.निवडनस्ती (कार्यासन आरोग्य-७)